

✓ **ขีด** กำหนดยานไม้ในบ้าน
คำบอกคนสำเนา
พระญาป้องกันอุบัติเหตุ
ในบ้านเรือนผู้คน

ได้เล่าถึงความอาภรรพณ์ ความขีด
มาหลายเรื่อง แต่วันนี้จะเอาเรื่องอาภรรพณ์
เรื่องขีดเกี่ยวกับต้นไม้มาเล่าสู่กันฟังสักเรื่อง
หนึ่ง เพราะได้ไปเที่ยวอำเภอลี้พอดีได้เห็น
เขาตัดรานก้านต้นไม้ในบ้านจึงนึกถึงคำว่าขีด
ก้านฮาน (ราน,ตัด) ต้นไม้ในบ้าน

ผู้คนสำเนาในสมัยก่อนได้ใช้
พระญาภูมิปัญญาสังเกต และสรุปเป็นองค์
ความรู้บอกต่อกันมา ให้ยึดถือปฏิบัติเพื่อ
ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ป้องกัน
อุบัติเหตุ รอดพ้นจากภัยไข้เจ็บทั้งปวง

พ่อลุงบุญญาได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่อง
ขีดเกี่ยวกับการตัดราน ก้าน(กาน) ต้นไม้ใน
บ้านว่า "คนสมัยก่อนเขาจะระวังกันมากเกี่ยว
กับต้นไม้ที่ปลูกในบ้าน เขาจะเลือกปลูกต้นไม้
ที่มีประโยชน์จริงๆ หากมีประโยชน์แต่แฝง
อันตรายอยู่บ้างก็จะห้ามนำมาปลูกในบ้านกัน
เลยทีเดียว เมื่อต้นไม้ใหญ่โตขึ้นหากก้านกิ่งแผ่
ขยายไปกว้างเกินความต้องการก็จะทำการริด
รานกิ่งลงบ้างแต่ไม่ถึงกับปล่อยให้โกรนทั้งต้น
หรือกานรอบๆโคนต้นเพื่อให้ต้นไม้ยืนตาย
เหมือนกาน (ก้าน) ไม้ในป่า"

เล่ามาถึงตรงนี้อาจจะขอทำความเข้าใจ
เข้าใจกับเด็กๆหรือละอ่อนหน่อยสักเล็กน้อย
คำว่า "ก้าน" เป็นภาษาพื้นเมืองล้านนาเรา แต่
ภาษาไทยกลางว่า "กาน" หมายถึง นำมิดหรือ
ขวานไปลากตัดเปลือกต้นไม้ให้ขาดเป็นรอย
รอบต้นไม้ เพื่อตัดท่อส่งลำเลียงน้ำตามเปลือก
ต้นไม้ให้ขาดออกจากกัน ทำให้ต้นไม้เริ่ม
ตายอย่างช้าๆเพราะไม่มีน้ำหล่อเลี้ยงตามปกติ
ในไม่ช้าต้นไม้ก็จะตายยืนต้นแห้งเหี่ยวเหลือ
แต่กิ่งและลำต้น

ส่วนคำว่า"ฮาน"ตรงกับคำว่า"ราน"

ในภาษาไทยกลางหมายถึงการตัดริด รอนกิ่ง
ไม้ออกไปแต่ถ้าตัดแต่งเพื่อให้ต้นไม้ตั้งมา
ก็ไม่เป็นไร หากฮาน หรือรานตัดยอดไม้ทั้ง
ยอด มักเชื่อกันว่าจะทำให้เกิดขีดหรือ
อาภรรพณ์แก่ผู้คนในบ้าน

เมื่อเป็นดังนี้หากพิเคราะห์ตาม
เหตุผลแล้ว ก็เป็นการห้ามก้านหรือฮาน
ต้นไม้ เพราะเมื่อก้านต้นไม้จนต้นไม้ยืนต้น
ตายคาต้น ก็มักเป็นอันตรายเพราะต้นไม้
แห้งอาจโค่น ล้มทับถูกผู้คนได้รับบาดเจ็บ
ส่วนการฮาน หรือรานยอดไม้ ก็อาจทำให้
ต้นไม้ยืนตายได้เช่นกัน เมื่อลมพัด ต้นไม้ที่
แห้งเหี่ยวอาจโค่นล้มถูกบ้านเรือน ทรัพย์สิน
เสียหายผู้คนจึงคิดคำว่า ขีด มาเป็นข้อห้าม
การกระทำที่เสี่ยงอันตรายต่อชีวิต ยิ่งปัจจุบัน
ด้วยแล้ว ช่างถนนรณแคมมีสายไฟฟ้าพาด
ผ่านอยู่บ้าง หากก้านต้นไม้ทิ้งไว้ เมื่อก้านไม้
ยืนตายซาก อาจล้มพาดสายไฟฟ้าก็จะเกิด
อันตรายยิ่งขึ้นไปอีกมากมายนัก

คำว่า "ขีด" คือข้อห้ามการกระทำ
ที่พวกเราชาวล้านนาควรนำมาประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี แม้ว่าคำบอก
คำกล่าวจะผ่านมาแล้วนับเป็นร้อยปีพันปี
ก็ยังคงทันสมัยใหม่ๆเสมอ เนอหุ่มเฮา.

แหล่งข้อมูล
สัมภาษณ์พ่อลุง อายุ 64 ปี
จำนวน 1 คน
ภาพ
ต้นไม้ที่ถูกก้านและรานยอด
บ้านนาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน

โดยนิคม พรหมมาแพทย์